

Bearbetningar

Version	Datum	Omfattning (utöver layoutförändringar)
0.9	2006-07-30	Från sent 1700-tal till Lillies födelse. Vissa luckor och frågetecken återstår.
1.0	2006-10-26	Första sidan. Ändringar och tillägg om familjen Bergqvist, Klockarebolet i Berg.

Innehåll

Bearbetningar.....	1
Sammanställning av personagerna – antavlan	2
Från sent 1700-tal — Lillies tredje föräldrageneration och lite om den fjärde	2
Periodens anor på ”fader Unos” sida.....	2
Fädernet.....	2
Mödernet	2
Anor på Bedas sida i dessa generationer	4
Fädernet.....	4
Bedas anor på mödernet	7
1800-tal — Lillies andra föräldrageneration: Far- och morföräldrar	10
Unos föräldrar.....	10
Bedas föräldrar	11
Runt sekelskiftet 1900 — Lillies föräldrar och barndom	15
Nedergården (Näregården) ³	15
Kommentarer.....	18

Sammanställning av personagerna: Antavlan

I berättelsen avhandlas 28 av Lillies anor. För att inte tappa bort sig i krönikan kan det vara behändigt att ha denna tabell till hands. Den är uppställd som en omvänd antavla och börjar alltså med de fjorton anfäder och -mödrar, som är kända i Lillies fjärde föräldrageneration.

4	3	2	1	
Margareta Collin 1766-1824	Lovisa Schagerström 1801-1847	Aline Fridstedt 1826-1888	Beda Hammarstrand 1867-1946	Lillie 1909-2001
Emanuel Schagerström 1755-1817				
Maria Ingman -1793	J M Fridstedt 1784-1854			
Johan Fridstedt -1810				
Maria Jansdotter 1749-1819	Sara Larsdotter 1790-			
Lars Jansson 1740-1810				
Brita Ekeröth Gustafsdotter 1768-1846	Carl Hammarstrand 1792-1870	CG Hammarstrand 1818-1900		
Johannes Andersson 1763-1845				
Maria Bengtsdotter 1774-	Catharina Jonsdotter 1795-1883	Sofia Bergqvist 1828-1905		
Jon Jansson 1750-1832	Jacob Eriksson Bergqvist 1763-1829			
Marit Svendsdotter 1735-	Fredrica Unge 1785-1832	Uno Anderson 1867- 1955		
Eric Jacobsson 1735-				
Lovisa Hülphers 1754-1816	Nils Anderson 1769-1852	Wilhelm Anderson 1823-1884		
August Wiktor Unge 1741-1795				

Från sent 1700-tal — Lillies tredje föräldrageneration och lite om den fjärde

Periodens anor på "fader Unos" sida

Fädernet

Nils Andersson föddes 1769-12-20. Det var på söndagen i julveckan och han skulle bli Lillies farfars far.

Enligt vissa källor kom han till världen i Gärdhem men andra anger "Tunhem". Det finns både Östra och Västra Tunhem. Hittills har han inte återfunnits i arkiven från någon av dessa tre socknar, så här krävs en del arbete för att komma vidare.

Av karriären att döma hade gossen "hövve" och utvecklade ledaregenskaper anpassade efter sin tid: Han blev först befallningsman på Kobergs fideikommiss och 1797 inspektör på Hede säteri, som hörde till Koberg. Han gifte sig med Maja Stina Ahlberg i Alingsås 1797-03-26 och fick sju barn med henne. Maja Stina dog i flussfeber på senhösten 1810 och 1812 lämnade änklungen sin befattning på säteriet och "startade eget" i Korsdalen, Stora Mellby. Alla sju barnen levde inte vid denna tiden men de hemmavarande (fem?) fick ett nytt hem och efter ett par år dessutom en styvmor, då Nils gifte om sig med **Fredrica Sophia Unge** 1814.

Fredrica var född 1785-07-22, dotter till August Wiktor Unge (1741-1795) o h h Lovisa Charlotta Hülphers (1754-1816). Fredrica blev husmor i Korsdalen, skulle bli Lillies farfars mor och födde fyra barn:

Nicolas (Nils) Fredrich 1819-10-20.

August Lorentz 1821-09-21. Han blev senare bokhållare.

Isak Wilhelm (som skulle bli Lillies farfar) 1823-08-16.

Andreas Christopher 1825-10-25.

Fredrica dog 1832-09-14 och Nils 1852-08-06, båda i Korsdalen.

Mödnern

Jacob Ericsson Bergqvist var klockare i Berg socken norr om Skövde, liksom sin far **Eric Jacobsson** (f 1735-08-10). Jacobs mor var **Marit Svendsdotter** (född 1735) och han föddes 1763-05-19 i Timmersdala. Jacob gifte sig först med Lena Hasselgren. Med henne hade han två barn, Brita Greta f 1794 och Johannes f 1798. Lena dog, kanske i samband med Johannes födelse.

Kartan från 1880 visar att prästgård och klockarebostället är belägna ett stycke nordnordost om kyrkan.

Idag (2006) finns grindhålet mellan två åldriga ekar kvar som ett slags minnesmärke från det gamla Klockarebolet. Huset fanns på den lilla kullen innanför grinden.

Dagens Klockarebolet, som skymtar till vänster i bild, är en "vanlig" privatbostad med infart ca 50 meter till vänster om den gamla grinden.

Jacob gifte om sig med **Catharina Jonsdotter**, född 1795-08-24 i Björnabacken, Öglunda och dotter till **Maria Bengtsson** (född 1774-11-18) och **Jon Jansson** (1750-1832). Catharina och Jacob skulle därmed bli Lillies farmors mor och far.

Catharina och Jacob fick först sonen Carl Johan (1824-10-26—1913). Han blev grosshandlare, var gift två gånger och hade en son, Tor f 1863, som blev bankdirektör i Skara. Han var gift två gånger, först med Caroline Josefina Toutin (f 1824, d 1865) sedan med (system?) Sophie Jeanette Toutin (f 1823, d 1903).

Carl Johans barn blev Unos kusiner: Bröderna Jakob, som utbildade sig till läkare och Tor (1863-) som blev bankdirektör i Skara.

Andra barnet var **Helena Sofia** (1828-02-18—1905). Hon skulle så småningom bli Lillies farmor.

Klockaren Jacob Bergqvist dog 1829-07-07 i Klockarebolet, Berg. Catharina flyttade 1837 från Klockarebolet till granngården Nygården. Det är anmärkningsvärt att hon fick bo kvar i klockarebostaden så länge, kanske berodde det på att hon hade två barn. Det talas idag om att det fanns två "klockarebol" i Berg, kanske bodde den nye klockaren i det andra?

1841 gifte änkan om sig med den då 58-årige "ängsvaktaren" Lars Olofsson (1782-1844) på Marieholms äng, i Eks församling. Sonen Carl Johan hade året innan flyttat till Skara, men dottern Sofia följde med modern över Billingen till styvpappans bostad. Lars dog på senhösten 1844 och Catharina blev änka igen. Hon bodde kvar med Sofia några år på Marieholms äng, innan en ny ängsvaktare utsågs och flyttade dit med sin familj 1850 – kanske skötte Catharina och Sophia sysslorna där under tiden?

1849 flyttade Sofia till Skara och hösten året därpå följde Catharina efter. Av flyttningsanteckningarna kan utläsas att det var "redi't folk" som kunde läsa försvarligt både innantill och utantill ur katekesen, var ärliga och till äktenskap lediga.

Catharina dog 1883. Hon överlevde alltså sina män med ett avsevärt antal år; dels blev hon gammal, dels var hon 22 år yngre än Jacob och 13 år yngre än Lars.

Anor på Bedas sida i dessa generationer

Fädernet

Hammarsmedsmästaren **Carl Hammarstrand** föddes 1792-01-14 i torpet Nybygget under Grimstorp i Sandhem socken, Skaraborgs län. Som femåring flyttade han med familjen till Knipphammaren i Slättäng, som kom att kallas Slättängs hammare. Carls far, **Johannes Andersson** (1763-1845), som senare kallade sig Hammarstrand, och mor, **Brita Gustafsdotter Ekeröth** (1768-1846) övertog då hammarsmedjan och bostället där, som blev Carls och syskonens barndoms hem. Slättängs hammare beboddes sedan av "Hammarstränderna" i nästan 50 år!

Slättäng hör till Sandhem. Det låg (och ligger) i ett betydande vägshål (Jönköping, Falköping/Skara, Tidaholm/Skövde/Mariestad) och hade värdshus med skjutsstation och tingsplats samt marknadsplats. Idag finns det bara en minnesten, som påminner om platsens tidigare betydelse.

Slättängs hammare var i drift 1702-1916 och ligger ensligt och mycket vackert vid en stor damm men med obetydlig fallhöjd. Dagens byggnader (juli 2006) hyser, vad som förr skulle kallats, en "anstalt för vanartiga barn".

Efter en hittills odokumenterad "utflykt" till Siene 1815 gifter Carl sig 1817-11-21 i Yllestad (R) med den två år äldre **Sara Larsdotter**. Sara var född 1790-11-19 i Yllestad. Brudens föräldrar är åborna i Korsgården, Maria Jansdotter (1749-1819) och Lars Jansson (1740-1810). Carl och Sara blir Lillies morfars far och mor.

I samband med giftermålet flyttar Carl hemifrån och de unga tu bosätter sig på ett torp under Backgården i Kälvene socken där de brukar torpet och Carl blir bysmed. Här föds de två äldsta barnen, **Carl Gustaf** 1818-06-18 (sju månader efter vigseln – raska tag... Carl Gustaf blir sedermera Lillies morfar) och Josef (som gick i fars och farfars fotspår och blev smed) 1821-10-06.

Nutida bild från dammen vid platsen för Slättängs hammare. Hammaren (vattenhjulet) fanns strax till vänster om och något bortom byggnaden. Skylten nedan markerar platsen.

Fallhöjden är (och var?) ganska obetydlig men storleken på vattendraget och dammen antyder att vattenföringen var god.

Källebäcken: Kartan från ca 1880 samt läget för knipphammaren, som det ser ut idag.

Carl övertog hammarsmedjan i Källebäcken i Gustav Adolf (Habo pastorat) och familjen flyttade dit i mars 1824. Knipphammaren i Källebäcken var, eller utvecklades under Carls ledning till, s k manufacturi, vilket torde ha inneburit att man hade en någorlunda fast tillverkning av kontrakterad produktion. Knipphammare (kniphammare) var benämningen på en vattendriven hammare anpassad huvudsakligen för tillverkning av stångjärn. Huruvida Carl nu eller senare köpt smedjan eller om han arrenderade den är ännu oklart. Ett egendomligt och hittills oförklarligt avbrott i detta boende i Källebäcken ägde rum sommaren 1833, då familjen flyttade hem till Carls föräldrar på Slättängs hammare. De var sålunda utflyttade till och skrivna i Slättäng 1833-05-11--1833-11-01, varefter de återkom till Källebäckens hammare.

I Källebäcken finns inga rester av hammarsmedjan. Däremot finns det ett sågverk (som numera körs oberoende av lokal vattenkraft) och en liten industri, som tills nyligen kallats laggärksfabrik men nu (juli 2006) anges som "silduksfabrik". Ganska långt ner i bäcken leder en vattentub till en ålderdomlig vattenkraftstation. Den verkar inte vara i drift längre men tyder på att det gick att ta ut en betydande och stadigvarande effekt ur Källebäcken. Närmast belägna gård, som kan ha historia och eventuellt byggnader från aktuell tid, kallas av en "lokalbefolkning" för Smedsgårn.

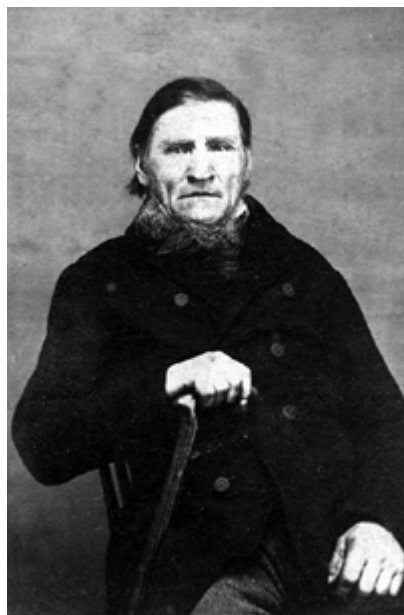
I Källebäcken föddes Carolina Charlotta 1826-06-27 (**Bild finns?**) och Clara Louisa 1830. I januari 1829 nedkom Sara med en son, Johan, som dock dog efter någon vecka. (Uno, Lillies far: "C.G. och Joseph hade en syster, gift Berggren". Vilken av dessa som avsågs är f n oklart.)

Familjen flyttade 1838 till Stenbäcken, Nedre Stenbäcks Nolgård, ett stycke söder om smedjan, men tycks ha varit skrivna på båda ställena. Möjligen köpte Carl därmed en bättre bostad för familjen, vilket i så fall tyder på att han kanske inte ägde utan arrenderade hammarsmedjan. Här finns mer forskning att göra!

1839-11-04 flyttade man från Stenbäcken till Herrekvarn i Dimbo socken. Carl var då 46 år, Sara 48 och CG 21. Prästens noteringar om familjen i flyttlängden kan vara värda att återges: "Detta hushåll ankom från Sandhem 1833. Föräldrarna jemte sönerna ega försvarlig (kristendoms?-) kunskap, bruka (sanningen?) och föra en ärlig och anständig vandel. Sönerna äro ledige till äktenskap. Döttrarna läsa i katekesen utom CL försvarligt efter sin ålder."

I Dimbo husförhörslängd titulerades Carl först mjölnare sedan smed.

Herrekvarn är beläget vid en damm med ansenlig fallhöjd söder om Dimbo kyrkby (**Bild finns?**) och har säkert haft kvarn och kanske såg och/eller hammarsmedja under långa tider. Numera är det dock endast känt att det funnits en kvarn där (byggnaden finns kvar, liksom bostadshus), vilket verkar egendomligt med tanke på Carls profession som smed. Han och hans förfäder hade aldrig varit mjölnare innan han kom hit. Titeln "smed" i senare anteckning i husförhörslängden kan möjligen ha varit en honnör till ett tidigare yrke men sannolikt har han nog etablerat sig som både mjölnare och smed på den nya bostadsorten.

1844 anges Carl utflyttad till Sandhem. Har ännu inte klarat ut varför och vart. Och när/om Sara eventuellt då var avliden. Lillies far, Uno, trodde att Joseph blev smed och "efterträdde sin far". Så tycks inte vara fallet, åtminstone inte i Herrekvarn. Detta måste yttrelicare utredas! **(Mera forskning behövs här!)**

Vid samma tid flyttade i alla fall äldste sonen, Carl Gustaf (28 år och Lillies morfar i vardande), hemifrån officiellt och tillträdde tjänst som bokhållare på Fårdala säteri. Men det är en senare historia...

Bilden av Carl är tagen på 1860-talet. Han dog 1870-12-06, var han då bodde och hur han eventuellt verkat sedan 1844 vet jag alltså ännu inte. **(Mera forskning behövs här!)**

Bedas anor på mödernet

Detta par, Lovisa från Borgvik och Johan Magnus på Gårdsjö, är Lillies mormors mor och far. Hon sa alltid att dom var förebilderna till huvudpersonerna i Selma Lagerlöfs novell "Dunungen". Bilderna är på olika sätt reproducerade efter en miniatyr signerad "Leauté pinxit Borgvik 1820". Var denna miniatyr finns idag är oklart.

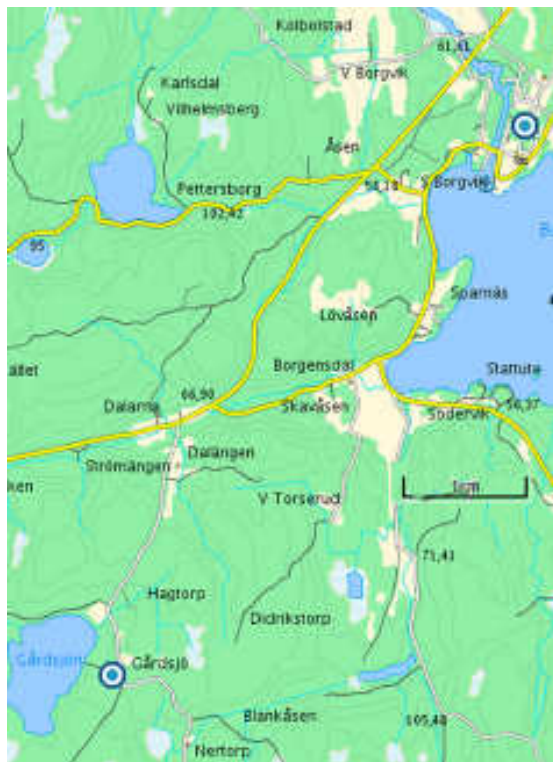
Norra herrgården i Borgvik byggdes av Emanuel Schagerström. Den brann ner 1933. Bilden är gissningsvis från 1860-talet och visar dåvarande disponenten, kammarherre Sköldebrand, framför huset. Sköldebrand bodde dock i gamla (södra) herrgården.

Kartan nedan visar hur Borgvik och Gårdsjö ligger i förhållande till varann.

Borgviks södra herrgård är den äldsta av gårdarna som brukspatronerna disponerade. Bilden är en samtida teckning. Byggnaden finns kvar i synbarligen gott skick.

Alla patroner genom åren bodde inte i herrgårdarna utan ofta på andra större gårdar i brukets närhet.

1784-01-08 föddes **Johan Magnus Fridstedt** i Vänersborg. Föräldrar var "landtsecretären och stadzcasseuren" **Johan Fridstedt** (död 1810) o h h i första giftet, **Maria Ingman** (död 1793-10-09 genom drunkning), dotter till förre borgmästaren. JM:s dopvittnen är delvis svårlästa i födelseboken: "Borgmästaren Herr Georg K. Höök, rådman Herr Olof Lindqvist, Vice Lands-(oläslig titel) Dan. (-iel?) Wikström, borgmästarinnan Greta Höök f Tiberg, Vice Lands- (samma titel som också är oläslig ovan) Sven Blomberg och Mamsell Greta Stina Krull 29 år."

Johan Magnus titulerades så småningom hovkamrer och brukspatron. Efter att ha flyttat in på Gårdsjö bruk i Gillberga socken (S) 1817 (han kom då från Nor men hans öden och äventyr sedan han lämnade föräldrahemmet i Vänersborg är ännu höljt i dunkel) gifte han sig 1820-10-07 med unga fröken **Louise (Lovisa) Regina Schagerström**, dotter till brukspatron **Emanuel Schagerström** (1755-03—1817-05-09) o h h i andra giftet, **Margareta Collin** (1766-09-08--1824-01-22), i Borgvik.

Familjen Fridstedt bodde på Gårdsjö till 1845 och vi utgår från att familjen ägde åtminstone del av bruket men det behöver verifieras.

Bilden ovan visar Gårdsjö herrgård innan den i mycket förfallet skick revs 1940. Ägaren/brukaren till Gårdsjö titulerades brukspatron. Idag är markerna igenväxta av blandskog och inhägnade fröplantager. Kartan från 1880 t h ger en uppfattning om en mera parklika odling närmast herrgården och ner mot sjön. Dagens byggnader finns vid vägskalet strax öster om Gårdsjö.

Lovisa Schagerström skulle bli Lillies mormors mor. Hon föddes 1801-04-26, i en stor skara syskon och halvsyskon (22 tror jag...) på Borgviks bruk i Värmland. Barnen fick en omsorgsfull uppfostran sannolikt på "Norra herrgården", som pappa Emanuel byggt 1793. För dottrarnas del innebar det bl a språk, sång och spel. Den musikalitet (inklusive noter), som sedan kulturellt och kanske anlagsmässigt ärvts till Emmy (Lillies blinda moster) och Beda (Lillies mor) och ett par av Lillies systrar, kommer härifrån. En vetenskaplig uppsats är gjord med underlag av den notsamling som ärvts från Lovisa och Borgvik. **(Formulera vidare!)**

På Gårdsjö föddes parets tre barn:

Frans Fredrik Ferdinand (1821-10-10--1885-09-06). Han blev lantmätare. "Frans Fredrik Ferdinand Fridstedt" har ju en viss klang och "den egendomliga allitterationen i hans fyra namn gjorde dem kända över hela Sveriges rike". (Svenska lantmätare, med supplement, av Viktor Ekstrand).

Lovisa Gustava Carolina. (1825-03-12--1895), "säteriegare"¹.

Albertine (Aline) Regina Emilia.(1826-05-01--1888-09-10). Hon blev Lillies mormor, mer om henne senare.

Familjen levde under en period när försörjningen inte var självklar ens för överklassen av brukspatroner och godsägare i dessa delar av landet. Nils Lagerlöf skriver i Karlstads stifts julbok från 1945 om nöden 1826 samt nödsårsperioden 1830-1837, som bland de svåraste som Värmland genomlevt.

1845 flyttade familjen till gården Ramsrud. Hur de bodde och verkade där vet jag inte ännu. (Mera forskning behövs här!) Lovisa dog i Ramsrud 1847 och 1852 flyttade Johan Magnus med döttrarna (och kanske något tjänstefolk) till en hyresbostad i Magnebyn. Sonen var då "utflugen", han tog lantmäterexamen 1848 och fick sitt första fasta förordnande 1853. Eftersom döttrarna var vuxna och med hänsyn till den skolning de senare i livet visade prov på, kan vi anta att barnen inte tillbringade mycket tid hemma hos far under denna period.

JM dog i Magnebyn 1854-05-17.

Lovisa har efterlämnat en del småprylar, som fortfarande finns bevarade. Åsa har fått ett par nedärvda filigransörhängen i silver i bröllopsgåva och vi har ett par örhängen av hår (!), som vi utgår från är gjorda av Lovisas eget hår, samt en trasig, men elegant solfjäder (bild nedan). Beträffande hårkonsten finns lite påbörjat arbete och "råvara" – undrar vad DNA-tekniken kan använda sådant till i framtiden...?

1800-tal — Lillies andra föräldrageneration: Far- och morföräldrar

Unos föräldrar

Lillies far hette Uno och hans far var Fredricas och Nils Andersons tredje son (av fyra), Wilhelm.

Isak Wilhelm Anderson föddes i Korsdalen, Stora Mellby (P) 1823-08-16 och döptes samma dag. Det var en lördag. Om hans uppväxt i Korsdalen vet vi ingenting. 1842 blev han antagen som volontär vid Västgöta-Dals regemente och hade 1851 avancerat till furir. Så småningom blev han sergeant. Västgöta-Dals regemente var för också Wilhelms morfarsfars regemente². Tom och Anders Dahlstedt har varit sin sabel, som enligt familjetraditionen tillhört Wilhelm.

1859 övertog han Nedergården (Näregården) i Laske Vedum (R) som skindelningshavare. Det innebär att familjen brukade gården och bebodde gården som sergentboställe. Nedergården var då ganska stor (för att vara boställe åt en underofficer?), ca 100 ha (omkring 200 tunnland)³. (Kolla **Nedergården hos Hilding!**) Han kom närmast från Rydalen när och vart han flyttade hemifrån Korsdalen och hans göranden och låtanden, innan han slog sig ner i Vedum, vet jag ännu ingenting om.

(Ungefär) samtidigt gifte han sig med (**Mera forskning behövs här!**) **Helena Sofia Bergqvist**, dotter till klockareparet Jacob Eriksson Bergqvist och Catharina Jonsdotter i Berg (R).

Sofia var född onsdagen den 18 februari 1828 i Klockarebolet, Berg. Vad hon gjorde före giftermålet är inte känt (ännu). (**Mera forskning behövs här!**)

Sophie Bergqvist på lite äldre dagar

Wilhelms bild är inte helt säker. Den kommer från en tavla Uno hade på väggen som pendang till bilden av Sofie. Vi förutsätter ändå att det är fadern.

Alla barnen är födda på Nedergården:

Anna Wihelmina Cecilia (1859-11-26--1859-12-05).

Carl Robert Otto. (1861-07-28—1897-12-28)⁴.

Agnes Amelie Katarina (1864-01-21--1928).

Salomon Bror Knut (1865-05-31--1865-07-24).

Folke Hampus Uno föddes 1867-04-25 och övertog så småningom Nedergården som kronoarrendator och blev Lillies far. Mer om honom nedan.

Bertha Hedvig Alma föddes 1870-12-05 och gifte sig med fanjunkare August Winquist (född 1862-01-06).

Clemens **David** Nicodemus föddes 1872-11-23, studerade till ingenjör, utvandrade via S:t Petersburg och förolyckades som anställd av Dynamit-Nobel 1899 i Baku, Ryssland.

Otto

Amelie

David

Sofia och Wilhelm skaffade familjegrav på framträdande plats, nära kyrkobyggnaden i Vedum. Paret, deras barn och något barnbarn är begravda där. Inskrifterna återkommer vi till när vi kommer till nästa generation på Nedergården. Graven är belägen ostsydost om kyrkan, nära densamma. Platsen inhägnas av en kedja och stenen, placerad i mitten, är en kolonn med kvadratisk snitt. Det finns (2006) en ankommen träbänk i ek vid stenen.

Bedas föräldrar

Lillies mor var Beda, dotter till Carl Gustaf Hammarstrand och Aline Fridstedt.

Carl Gustaf föddes på torpet under Backgården i Kälvene 1818-06-11. Det var en torsdag och han döptes dagen efter. Föräldrarna Sara och Carl var alltså fortfarande torpare men CG:s barndom och uppväxt kom sedan att präglas av bäckar, vattenfall och smedjor, när familjen flyttade till Källebacken 1824-03-13 (och under några korta månader till farföräldrarna i Slättäng 1833-05-11--11-01) samt till Herrekvarn i Dimbo 1839-11-04. Därifrån flyttade CG "hemifrån" 1944. Då var han tillräckligt studerad för att få anställning som bokhållare på Fårdala säteri nordost om Falköping, den gård som skulle få sådan betydelse för honom.

1847 tituleras han "inspector" och 1850-10-24 flyttar han från Fårdala och blev inspektor på Börstorps säteri i Hassle socken utanför Mariestad (**Attest No 9 - Kolla årtalet i Åsle B:2!**). Därifrån bar det 1853-10-24 av till Hallansbergs säteri på Vadsbosläätten i Trästena, Fägre (R). Av flyttbetyget framgår att CG:s "frägd" var "hedrande".

1853 flyttade han "hem" till Fårdala igen, fortfarande som inspektor.

Den 1 juni 1856 gifter han sig med Aline Fridstedt. De vigdes av Ahlberg(?). Vittnen (svårläst): Hr Comr. .... Sophie von Knorring, handlanden Anders .... "Skriftligt bifall från broren F. Fridstedt". Alines båda föräldrar, Lovisa Schagerström och Johan Magnus var då döda, den unga bruden var bosatt (sannolikt guvernant) på Dintestorp i Sandhem och hennes bror, Frans Fredrik Ferdinand Fridstedt, fick i faderns ställe överlämna bruden.

Albertine (Aline) Regina Emilia Fridstedt föddes måndagen den 1 maj 1826 på Gårdsjö bruk, en herrgård i Gillberga socken nära Borgvik, yngst av tre syskon. 1845 flyttade familjen ett stycke västerut och bosatte sig på gården Ramserud. Efter moderns död 1847 flyttade man 1852 till Magnebyn som hyresgäster. Fadern dog där på våren 1854 och Aline och systemen flyttade ut 1854-11-11 (prästen har inte angivet vart). Döttrarna var åtminstone skrivna både i Ramserud och Magnebyn men det är rimligt att tro att de redan sedan länge tillbringat mycket tid på andra platser, bl a för att utbilda sig... **(Kolla hur barnen bodde och verkade!)**

1855 flyttar Aline från Jönköping till Dintestorp i Sandhems socken och 1856-11-04 får hon betyg för flytten hem till CG på Fårdala. Hela barnaskaran föddes sedan på Fårdala:

Carl Johan Albert. (1858-01-05--1888-10-17).

Emilia (Emmy) Louisa. (1860-01-0--1949-11-04), blind, gift 1902 med Stenqvist, Gustaf, född 1865-03-26, blind. Om Emmy och Gustaf vet vi en del, tack vare Beatrice Christensen-Skölds forskning.

Per Gustaf Victor 1865-12-06--1932-04-24), kamrer.

Beda Regina föddes 1867-05-02 och blev Lillies mor.

Fårdala manbyggnad, exteriört och med planlösning enl Beerståhl, som den tedde sig under Hammarstrands tid. Tvärs över gårdsplanen låg en likadan byggnad kallad köksflygeln. Avsikten var länge att uppföra ett corps de logis i fonden med de båda husen som flyglar. I vilken byggnad arrendatorn bodde vid olika tidpunkter är inte utrett. Det borde varit i den här avbildade, eftersom ägaren tydligen aldrig eller sällan bott på gården. Foto från 1920-talet.

Fårdala fähus med logar och vagnslider. Foto av Per Bergstrand från oljemålning av Evald Gillbrand. Målningen hängde i hallen på Fårdala under 1960-talet och visar hur det såg ut 1780 - 1927.

I Åsle körböcker kallades CG "inspector" 1858 och 1867 men arrendator 1860. Tills det fastställts hur det var med detta kan vi anta att han övertog arrendet runt 1860 och behöll det tills han köpte Bol i Eling (sydväst om Laske Vedum) och familjen 1871-11-10 flyttade dit⁵.

I Eling kom familjen nog att spela en betydande roll som ägare till en av traktens största gårdar. 1862 hade den s k kommunreformen genomförts i landet. Begreppet socken förlorade sin formella betydelse och det lokala styret delades på ett kyrkligt (församlingen) och ett världsligt — stadskommuner, landskommuner, köpingar och municipal-samhällen inrättades. Kommen till Eling blev CG kommunalpolitiker och ordförande i kommunalstyrelsen och han genomdrev och ledde bl a byggandet av en ny skola. Flera byggnader på gården tillkom också under hans tid i Eling. Han använde en särskild byggnadsteknik och byggde s k gjuthus, vilket tydligen var ovanligt vid denna tid, åtminstone i dessa trakter.

Vi läser härom i Hilding Johanssons bok Bitternabygden (1978) [mina kommentarer]:

Bol skrevs Boell år 1455 [och Bohl på Hammarstrands tid]. På 1870-talet [1871] inköptes Bol för 5.000 kr av Karl Gustaf Harnmarstrand. År 1885 förvärvades egendomen av löjtnant Karl Gabriel Adelsköld (1830-1914). Sonen Gustaf Alexander (Allan) Adelsköld [mycket god vän till familjen Beda och Uno Anderson på Nedergården i Vedum], som blev ägare 1888; frånsålde Bäck 1899 samt vissa andra delar 1893 och 1906. Vid 1900 talets början ägde Adelsköld endast Bol...

En utförlig beskrivning av egendomens byggnader och jordbruk möter i samband med Henrik Herman Haijs försäljning av gården 1783. Beskrivningen återfinns i Allmän kundgiörelse nr 1168 år 1783 och i Götheborgs Allehanda 1783 nr 74...

Vid 1700-talets slut bestod manbyggnaden av nio rum och källare under huset. De två flyglarna var då nya och vardera 30 alnar långa. De var 'til gårdens behof inredde utom en stuga'. Vidare fanns två korsvirkes-hus av tegel, använda som redskapsskjul, två ladugårdar för 60 - 70 kreatur samt två andra mindre hus. Av beskrivningen framgår att godsets husbestånd var i gott skick. År 1783 uppges utsädet uppgå till 40 - 50 tunnor. Ängsmarkerna ger 300 - 400 stackar hö. Gården föder 60 - 70 kor, 7 - 8 hästar och 30 får. En torv-

mosse om 50 tunnland ger bränsle såväl till gården som tegelbruket. Samtliga ägor utgjorde 617 tunnland. Under gården fanns nio torp, men ytterligare 11 ansågs kunna anläggas. De årliga dagsverken var 1040.

Den 1783 beskrivna manbyggnaden byggdes om under 1800-talet. Den 1783 omtalade källaren är kvar, och där kan man alltså se rester efter det gamla köket och vinkällaren. Den västra flygeln, 1783 omtalad som ny, var tidigare bebodd av gårdens rättare. Där har fru Helga Borhammar låtit inrätta ett hembygdsmuseum (Gammalstugan) med mängder av kulturhistoriskt intressanta föremål, såsom möbler, lampor, husgeråd och fotografier. Även den östra flygeln var nybyggd 1783. Den revs emellertid på 1800-talet, och inga spår finns numera efter densamma. Trädgården var nyplanerad 1783. Den två tunnland stora parken var planerad 'med unga frukt- och andra träd'.

När Richard Hjorth besökte Bol vid sekelskiftet, beundrade han mycket fru Adelskölds 'vackra rosor och liljor i trädgård och park'. År 1783 fanns tre ruddammar. En sådan har legat strax utanför trädgården i söder. Bakom manbyggnaden på en liten trädbeväxt kulle låg ett numera rivet lusthus. Invid Gammalgården har gårdens gamla vällingklocka pietetsfullt satts upp i en stapel. Invid Gammalstugan finns ett äldre stenhus (troligen tidigt 1800-tal). I detta fanns herrgårdsmejeriet, som dock upphörde under 1910-talet. Alltjämt syns dock tydligt märken efter ostkaret. Adelsköld, som startade mejeriet, hade stor djurbesättning, som producerade mycket mjölk. Den 1783 omtalade husbehovskvarnen har legat vid den ovan omtalade dammen utanför trädgården. Vid grävning på området har rester av kvarnstenar påträffats. Sannolikt har en väderkvarn också funnits vid torpet Kvarnebacken.

Tegelbruket, som också omtalas 1783, har legat nära Viskebacken. Ruiner efter byggnaden fanns ännu på 1920-talet, och tegelrester har påträffats i jorden. Detta tegelbruk omtalas i berömmande ordalag 1783. Närheten till torvmossen jämte den goda leran gör, att 1.000 taktegel årligen kan säljas med god förtjänst för 40 daler silvermynt. Motsvarande mängd kostar vid andra tegelbruk 60 daler silvermynt.

Nuvarande djurladugården uppfördes på 1870-talet av dåvarande ägaren Karl Gustaf Hammarstrand. Den byggdes som ett s. k. gjuthus eller samma typ som Elings skola, som Hammarstrand var initiativtagare till...

Ett intressant åttakantigt stenhus står på andra sidan landsvägen mitt emot ladugården. ... (Det torde) röra sig om ett svinhus, där gårdens anställda fick ha sina egna grisar. [Svinhuset och djurladugårdens gjutna delar finns kvar idag (2006). Många byggnader är numera rivna och Corps de logis med flyglar relativt nybyggda.]...

Kartan från 1880 visar Bol med samtidens byggnader och vägssystem. Få av den tidens byggnader finns kvar idag men vägnätet känns igen.

1884-85 gick något på tok med ekonomin för CG. Enligt Lillies far, Uno, senare svärson till CG, kom han på obestånd och familjen fick gå från gård och grund. En s k blindinspektör, som betydligt senare besökte den blinda dottern Emmy och hennes man Gustaf i Vedum, uppger att konkursen berodde på borgensförbindelse(r?) som han iklätt sig. Här finns kanske intressanta fakta att gräva upp...

Beda vid ca 12 och 20 års ålder

1884 köpte Alines storsyster, Lovisa Fridstedt, St Ölstop i grannsocknen Bitterna, vilket uppenbarligen blev familjen Hammarstrands räddning ur det ekonomiska predikament man hamnat i. Hon bjöd familjen att bo på Ölstop, mot att CG brukade gården åt henne. Som hon var ogift och barnlös testamenterade hon dessutom säteriet till systerdottrarna Emmy och Beda, med förbehållet att CG och/eller Aline, om någon av dem överlevde henne, skulle få bo kvar på livstid.

Lovisa Fridstedt f 1825, ogift moster till Beda. "Muster" Lovisa verkar ha varit ett stöd för familjen Hammarstrand och följt dem ända sedan tiden på Fårdala. I en tid när gifta kvinnor inte var myndiga utnyttjade hon sin möjlighet att köpa St Ölstop. När det sedan gick på tok ekonomiskt för CG och Aline i Bol 1885 så bjöd hon dem att komma och bo hos sig mot att de skötte jordbruket. Hon testamenterade gården till Beda och hennes äldre syster Emmy, med förbehållet att CG skulle få bo där sin levnad ut. Aline dog i Ölstop 1888, Muster Lovisa 1895 och CG Hammarstrand 1900.

Lovisa kallades av Hammarstrandsbarnen för Muster (dialektalt för "moster") och var nog "ett redigt fruntimmer" i flera bemärkelser. Hon hade dittills, så vitt kunnat utrönas, varit skriven hos familjen Hammarstrand från straxt efter deras giftermål på Fårdala. Av familjetraditionen framgår dock att hon från och till vistats på andra orter än Fårdala och Bol. Sålunda lär hon ha varit guvernant i Särestad prästgård, varför Alines dotter, Lillies mor Beda, kom att konfirmeras där omkring 1882. Enligt Lillie var Aline, åtminstone periodvis, sjuklig och Muster fungerade då som stöd och hjälp för familjen.

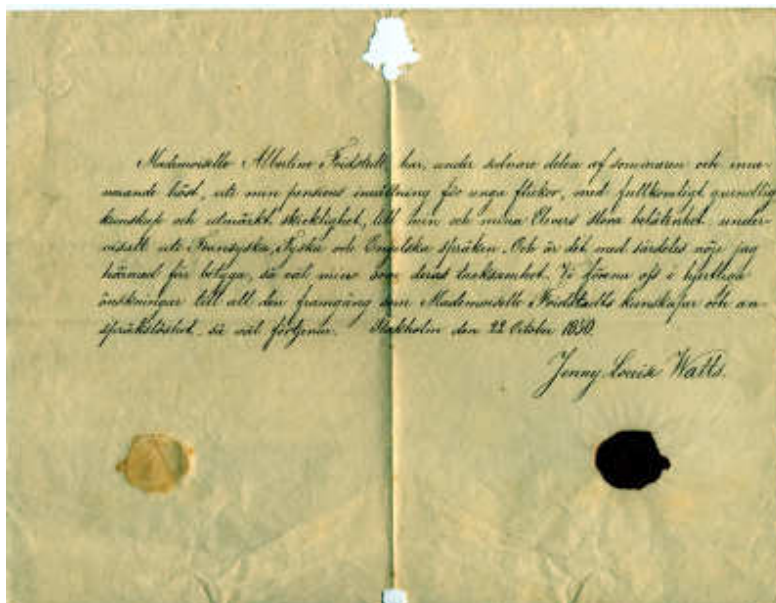
Muster var ju, som ogift och till skillnad från sin drygt 13 månader yngre syster, myndig och bestämde själv över sina tillgångar. Att kvinnor titulerades "Seteriegare" var så ovanligt att prästen i Bitterna tyckte det vara påkallat att skriva ut titeln i husförhörslängden. Det var inte brukligt när det gällde män...

Att lämna Bol på detta sätt måste ha varit en mycket traumatisk upplevelse för hela familjen och i synnerhet för Carl Gustaf. Han var då 67 år och med nutida synsätt pensionär. Så vitt känt (ännu...) skapade han sig inte någon ny "kommunal plattform" i Bitterna och det var nog ändå för sent. Raset på traktens sociala steg måste ha känts i själen.

Aline dog vid 62 års ålder på St Ölstop 1888-09-10 och en dryg månad senare dog även äldste sonen Albert. Muster Lovisa dog 1895, 70 år gammal och CG, som alltså fick bo kvar efter "seteriegarens" var 82 vid sin bortgång 1900-03-09. De tre kvarvarande barnen var egentligen mogna att flytta hemifrån redan under tiden på Bol. De bodde i alla

fall sannolikt inte kvar efter Musters bortgång (och kanske inte ens efter Alines död?) ([Mera forskning behövs här!](#)) . Beda gick i flickskola i Uddevalla, åtminstone omkring 1879 och gifte sig och flyttade till Nedergården i Vedum 1892, där också hennes syster Emmy tycks ha varit skriven (hon hade dock fört ett resande liv sedan hon redan som tolvåring började på blindskolan i Stockholm och vistades mycket i Göteborg före sitt giftermål 1902).

Aline efterlämnar ett vackert arbetsbetyg från en anställning vid en "flickpension" i Stockholm samt, tillsammans med dottern Beda, diverse broderiböcker och -mönster.

CG var en duktig hobbysnickare och diverse stolar och en väggklocka finns kvar efter honom. Möjligen har han också tillverkat någon av de chiffonjéer och byråer, som författaren "umgåtts med" under barndomen och som i något fall residerar i dagens lägenhetsförråd.

Runt sekelskiftet 1900 — Lillies föräldrar och barndom

Nedergården (Näregården)

Folke Hampus Uno Anderson föddes 1867-04-25 på Nedergården i Laske Vedum och växte upp där. När fadern, Wilhelm Anderson dog på försommaren 1884, 61 år gammal blev Unos mor, Sofia f Bergqvist (56), arrendator, men Uno, som enligt familjetraditionen just börjat studera på Chalmers, fick återvända hem och ta ansvaret för jordbruket. I praktiken blev Uno alltså lantbrukare på Nedergården i Laske Vedum redan vid 17 års ålder.

1892, när han var 25 år, gifte han sig med den jämnåriga **Beda Regina Hammarstrand** från Stora Ölstorp i grannsocknen.

Beda var född 1867-05-02, på Fårdala fideikommiss, liksom resten av syskonen. Hon lär ha döpts till just Beda, eftersom storebror Albert hade bett till Gud om "en snäll syster till blinda Emmy" (Emilia Louisa f 1860). Beda kallades, åtminstone senare i livet, oftast för "P". Orsaken till det är okänd.

P gick i flickskola i Uddevalla och konfirmerades i Särestad, där hennes moster Lovisa ("Muster") då var guvernant i prästgården. ([Mera forskning behövs här!](#))

Uno och Beda vid tiden för giftermålet

Hur Beda och Uno träffades och lärde känna varann vet vi inte men kan naturligtvis anta att familjerna kände varann i kraft av innehaven av två större gårdar i trakten.

Giftermålet innebar en omställning för alla berörda men allra mest för P. Hon blev husmor på Nedergården och det ligger nära till hands att tro att "befattningen" inledningsvis mest var formell: Svärmor Sofia (64) var skriven som arrendator, hade basat i hushållet sedan mer än 30 år och var, så vitt känt, fortfarande vid god vigör. Hon abdikerade säkert inte frivilligt!

Hushållet bestod, förutom av familjen med Beda, Uno, barnen och farmor/svärmor, även av Emmy, som under de perioder hon vistades i Vedum före sitt giftermål 1902, bodde på Nedergården. En av Sofias bröder, Tor, läkare och efterhand svårt sjuk och mentalt handikappad av syfilis, bodde och omhändertogs också på gården.

Barnen föddes under perioden 1896-1909. Sofia dog 1905 och Tor ----. Eftersom Emmy⁶ gift sig och flyttat till Vedums station 1902, var den unga familjen nu ensam och fick/kunde (äntligen?) sköta sig själva. Barnaskaran såg ut så här:

Erik Folke Vilhelm 1894-09-05--1918-10-20. Död i (spanska sjukan?), Bjuv (M).

Astrid Beda Helena. Född 1896-10-21 i Neregården/Nedergården/Näregården, Laske-Vedum (R). Död 1985 i Fuxerna (P).

Inez Torborg (Tobs) Aline 1898-04-02--1972 Gift först med John Ek (1877-04-05--), andra gången omkring 1941 med kapten Henning Åserud (1889-05-22—1950). Död i Västerlanda, begravd i familjegraven i Vedum.

Dagmar Ingegerd Maria 1899-12-02--1999-11-23. Gift med Andrew Billings Paddock, död omkring 1952. Ingegerd dog i Falls Church, USA och begravdes 1999-12-04 i St George's, Arlington,

Berta Harriet Elisabeth 1902-02-08--1967-10-15. Gift 1927-06-18 med köpman Hans Forstner (1899-08-24—1946). Död i Oscar församling (AB), begravd i Hjärtum.

Otto Lars Uno. 1903-12-27--1967-03-28. Gift med Nina Carola Andersson, (1912-08-21--omkring 2003-08-15). Vägmästare, död i Göteborg

David Sven Hilding 1905-08-05, död efter en vecka.

Dagny Regina Sofia 1906-09-11--1991-09-10. Gift med Milton Richards, USA. Sjukgymnast, kontorist. Död i Hjärtum.

Syster Lilly (Lillie) Amelie. 1909-01-12--2001-03-05. Gift 1937-03-27 i Västra Tunhems kbfd med Karl Svante Gunnar Dahlstedt, kamrer mm, född 1903-03-15 i Graveröd, Hjärtum, död 1981-11-11 i Trollhättan, begravd i Hjärtum. Kontorist och kamrer, död i Trollhättan. Begravd (begravningsakten i Ljusets kapell, Trollhättan, gravsättning senare i Hjärtum) 2001-03-16 i Hjärtum. Kontorist och kamrer.

Beda och Uno gifte sig 1892 (borde varit i Bitterna kyrka). Alla Bedas och Unos barn föddes på Nedergården. Bilden ovan är från sommaren 1909 och barnet i knäet på Beda är Lillie. Övriga, från vänster: Harriet, Tobs, Otto, Folke, Uno, Dagny, Astrid och Ingegerd.

Bilderna nedan är tagna sommaren 2006. Gården heter numera Näregården och ganska stora arealer har avstyckats sedan "vår" tid. Den brukas men är obebodd och det mycket förändrade boningshuset står tomt.

Kartudraget här är från den första ekonomiska kartan, som fältmättes 1877 – 1882.

Kommentarer

[Källor], t ex kyrkböcker eller uppgiftslämnare, redovisas i förekommande fall inom hakparenteser.

¹ Eftersom ogifta "Muster" (Lillies mor moster) Lovisa kom att spela en mycket betydelsefull roll i systemens och svågerns familjeliv redovisas hennes personalia lite närmare här. Man bör då också veta att Lovisa periodvis bodde och var sysselsatt (gubernant?) på andra orter än hon var skriven:

Fridstedt Lovisa Gustava Carolina. Säteriägare. Född 1825-03-12 i Gårdsjö, Gillberga (S) [Gillberga A1]. Död 1895 i St Ölstorp, Östra Bitterna, Bitterna (R).

Levde (åtminstone skriven) från 1825 till 1845 i Gårdsjö, Gillberga (S) [Gillberga A1]. Levde (åtminstone skriven) från 1845 till 1852 i Ramserud, Gillberga (S) [Gillberga A1]. Levde (åtminstone skriven) från 1852 till 1854 i Magnebyn, Gillberga (S) [Gillberga A1]. Flyttade till Skövde och blev guvernant hos fam. Adelsvärd 1854-11-11 från Magnebyn, Gillberga (S) till Karstorp, Ryd (R) [Gillberga B:5, utflattest 129. Skövde B:6, inflattest 216/1854. Ryd A1:1 pag 46]. Flyttade 1856-12-17 från Karstorp, Ryd (R) till Fårdala, Åsle (R) [Skövde B:7, attest 320 1856; Åsle A1:8]. Flyttade med fam Hammarstrand 1871 från Fårdala, Åsle (R) till Bohl/Bol, Eling (R) [Åsle A1:8 mm.]. Köpte och flyttade 1884 från Bohl/Bol, Eling (R) till St Ölstorp, Östra Bitterna, Bitterna (R) [Hilding Johansson, Bitternabygden 1978].

"Ja sa' ge däk ja, sa Muster. Å hu la te mäk!" (talesätt efter Beda Hammarstrand, som citerade en dräng på Ölstorp). Hon testamenterade gården till systrarna Hammarstrand (Emmy och Beda). St Ölstorp brukades av Carl Hammarstrand från 1885.

Sveriges befolkning 1890: " Fridstedt, Louise Gustafva Karolina säteriegare f. 1825 i Gillberga (Värmlands län, Värmland) Ogift kvinna, ensam i familjen Ölstorp säteri, Bitterna (Skaraborgs län, Västergötland)"

² Olof Jakob Jacobsson Unge (1702-1757), kapten vid Västgöta-Dals regemente. Född 1702-08-15 i Hulta, Ryda (R) [Ekstrand, Viktor: Samlingar i lantmäteri, tredje samlingen, 1902, s. 131]. Begav sig i krigstjänst 1716 vid Västgöta fyra-femmänningsregemente i Malmö som underofficer, kommenderad 1720 till Pommern, kommenderad som sergeant vid drottningens livregemente i Stralsund till svenska gränsen i Demmin i fyra år, vid Auklam ½ år, på Rudenskans 1 år, Vittöns skans ½, i staden Greifswald 1 år och vid Mecklenburgska gränsen och staden Dammgarten 3 ½ år. Fänrik vid Kullings komp. av Västgöta-Dals reg. 1733 15/10, löjtnants indelning vid Majorens komp. 1746 6/6 och stabskapten vid samma komp. 1752 30/10. Blev riddare av svärdsorden, första klassen, (RSO) några dagar innan han dog. (<http://web.telia.com/~u31707465/unge2.htm>)

³ Nedergården har även kallats Neregåden och Näregården (vilket är den nutida benämningen). Beda, Uno och deras barn sa alltid Nedergården, men redan i den gamla ekonomiska kartan (fältmätt 1877-1882) skrivs namnet Näregården. Den var kronogård och bör ha varit befälsboställe för Västgöta-Dals regemente. Wilhelm Anderson stod i husförhörslängden som "indelningshavare" och var sergeant i den indelta Armén. Som sådan hade han rätt till ett boställe för sin och familjens försörjning. Han bebodde och brukade gården från 1859. Eftersom Uno inte var befäl, men ändå övertog och brukade gården, bör den ha övergått till kronoarrrende någon gång under Wilhelms tid eller i samband med dennes frånfälle. I Sveriges befolkning 1890 anges Wilhelms änka, Lillies farmor Sofie f Bergqvist, som arrendator, så Uno tog inte formellt över gården förrän senare, kanske i samband med att Sofie avled 1905.

⁴ Eftersom det förekommit en hel del kontakt mellan Ottos ättlingar (som tog släktnamnet Anliot) och Uno och hans barn (och barnbarn...) finns det anledning att redovisa vad som är känt om honom. Han blev veterinär (examen i Skara 1880). 1880 i Göteborg [Mats Palmér]. Distriktveterinär i Konga och Kinna härad 1881-04-24 i Jät (G) [Mats Palmér]. Gift 1:o med Löndahl, Hedvig Axelina. Född 1863 [Mats Palmér]. Död 1886 [Mats Palmér]. Gift 2:o med Löndahl, Anna Maria. Född 1868 i Väckelsång (G) [Mats Palmér].

Med Anna hade Otto fyra barn:

Anliot, Hedvig. Född 1891-05-06 i Jät (G) [Mats Palmér]. Gift med , *FILIP*. Lärare, kantor.

Anliot, Torbjörn. Född 1893-06-23 i Jät (G) [Mats Palmér]. Gift med Märta, lärarinna, född 1896-09-25, död omkring 1968 i Stockholm?

Anliot, Sture. Född 1895-03-10 i Jät (G) [Mats Palmér]. Död 1992-03-29 i Cleveland, Ohio [Mats Palmér]. Gift med Mattsson, Sara, född i Gävle [Mats Palmér].

Anliot, Karin. Född 1896-05-18 i Jät (G) [Mats Palmér].

Otto omkom vid en trafikolycka "i tjänsten" med häst och kärra vid Nybro. Enligt familjetraditionen avsågs det Nybro som ligger väster om Hornborga by i Vedum. Det är nog fel. Mats Palmér påpekar att det troligen gäller den småländska samhällen Nybro, som låg inom rätkhåll från Ottos dåvarande värelse i Jät söder om Växjö. Det skulle dessutom förklara varför han inte gravsattes i familjegraven i Vedum förrän 1903. Mats Palmér skriver så här i e-brev 2004-03-04:

"Otto antogs ... som veterinär av Konga och Kinnevalds härad 1881-04-24 med stationering i Jät, två mil söder om Växjö. Detta är faktiskt en jordbruksbygd med flera stora gårdar, även om det inte kan jämföras med Vara- och Skaraslätterna. Min källa är en bok om Sveriges veterinärer från 1930-talet. Där står att Otto dog i en olycka 1897-12-28 och det borde ha varit i inom hans "revir". Modern heter Anna Maria Löndahl och är född 1868 i Väckelsång (grannsocken till Jät). Jag bifogar utdraget. Otto var tidigare gift med Anna Marias storsyster Hedvig Axelina (1863-1886). Dom var döttrar till kronolänsmannen i Konga härad, Kronobergs län, Johan Alfred Löndahl och Ulrika Wijk. Det betyder att de fyra barnen Anliot är födda i Jät och dom har samma mor. Hon kallas alltså Anna precis som det står på Dina foton. Efter Ottos död antas fältveterinär Sven Fredrik Lokrantz som

veterinär i Konga och Kinnevalds härad. Lokrantz är född 1867-05-20 i Gudhem och död i Eksjö 1954. Hans far, Johan Gabriel L., var kontraktsprost i Gudhem och modern heter Laura Christina Sjöberg (1835-1884).

Änkan Anna Löndahl gifte sig 1902-10-05 med Sven Fredrik, dvs sin mans efterträdare. Jo, jag kan tänka mig att hon satt risigt till, fyra barn som inte ens börjat skolan och själv var hon bara 30 år. Sven Fredrik och Anna flyttar 1902 åter till Eksjö. Han har flera förordnanden som bataljonsveterinär, stadsveterinär i Eksjö mm. Sven Fredrik och Anna får tre egna barn Maja, Jonas och Anna, födda 1903 till 1906 i Eksjö. Men, men, Otto är förvisso begravd i Vedum det betvivlar jag inte och året är säkert 1903. Så här tror jag: När Sven Fredrik och Anna gifte sig och flyttar till Eksjö har dom ingen som ser till graven i Jät. Antagligen flyttades kvarlevorna (symboliskt eller fysiskt) till Vedum år 1903. Otto var privat veterinär i Göteborg innan han antogs av Konga och Kinnevalds härad. Han studerade vid Skara läroverk och senare vid veterinärinrättningen i Skara. År 1880 tog han examen. Vad jag förstår flyttade veterinärbildningen till Stockholm några år senare. Av min mor fick jag veta att vi år 1971 (när Sture och Sara gjorde sitt sista besök i Sverige) letade efter ett hus söder om Växjö (Teleborg) där Sture hade bott som barn. Huset fanns inte kvar. Kanske var det så att Sture växte upp hos släktingar när modern inte klarade försörjningen. Jag får titta i 1900 års folkräkning när avskriften av den blir klar."

Sven Fredrik Lokrantz "konservering av änkan" är intressant för oss även för att den innebär ett "ingiftassläktskap" med Ingrid Fridefeldt Lokrantz, som är god vän till Marianne och mig. It's a small world...

⁵ Lantmätare Scheffer (enl Åsle A1:10 var det kapten A Scheffer) arrenderade sedan Fårdala 1871-79 ("Suppletet till svenska lantmätare 1628-1900 af Viktor Ekstrand" - Bilaga till tidskrift för lantmäteri 1912)

⁶ Emmy är egentligen värd en egen kria. Och hon är faktiskt på väg att få bättre än så! Jag har kontakt (och har bytt "grejor") med Beatrice Christens Sköld vid Talboks- och punktskriftsbiblioteket i Enskede. Hon forskar på blinda/synskadade "historiska" kvinnor, där "Stremmy" (Lillies och syskonens "moster Emmy") fått en framträdande plats. En tidningsartikel är publicerad och en uppsats är nog "på G"!

Tillsvidare redovisas en kort notis från min Disgen-databas och en tidningsnotis från Emmys 75-årsdag. Måhända kan denna kommentar så småningom utvecklas. Alltså:

Blind, sedan tvåårsåldern p g a slarvig barnflicka (hon stog ute vid grinden med barnet i stark kyla och "underhöll sig" med en "gardist" (?). Gjorde insatser för de blinda tillsammans med sin make. Hittade i sin bostad p g a god ordning på grejorna. En hushållshjälp eller besökare lär ha torkat disk och satt in i skåpen "lite hur som helst" med den tanklösa repliken: "Frua hettar't la!"

Skara Tidning Nr 2 fredagen 4 januari 1935: 75 år fyllde nyårsdagen fru Emmy Stenqvist, och blev då föremål för hjärtliga hyllningar. Redan tidigt på dagen infann sig Vedums sångkör vars stiftare hon är, och vars dirigent hon varit i 25 år, trots att hon varit blind sedan sitt andra levnadsår - under eldning av folkskoll. Nelander och uppvaktad med sång samt överräckte en lagerkrans jämte en hedersgåva. Under dagens lopp anlände en myckenhet av blommor, telegram och presenter. På em. uppvaktades jubilaren av representanter för styrelsen i Västergötlands körförbund, i vilket fru S. varit medlem ända från starten. Kantor Ernst Lönnngren talade i egenskap av v. ordf. i körförbundets styrelse och framförde till 75-åringen dess lyckönskan jämte tack till värdefullt, intresse och arbete för sången. Å körnas vägnar tackade kantor J. Lönnngren, Ryda, för det vägröjande arbetet för sången i dessa bygder, som redan på 1890-talet utfördes av blindkvartetten, i vilken jubilaren och hennes man voro tongivande, samt för det gedigna och målmedvetet fortsatta arbetet i sångens tjänst. I ett versifierat anförande tackade 75-åringen för all heder och kärlek som städse kommit henne till del. En av hennes körmedlemmar deklamerade jubilarens hymn till sången, vilken hon diktade i körens barndom. Af tonen förflöt under den allra hjärtligaste stämning under sång, musik och välfägnad i sångarveteranens hem.

Artikel om Emmy i tidskriften "Vi punktskriftsläsare" (maj 2006, nr1) kan avnjutas (i normalskrift!) här: <http://www.tpb.se/filer/trycksaker/pdf/vip12006.pdf#search=%22%22Emmy%20Stenquist%22%22>